

Spaarvarkens en bigspenders

ZO LEER JE JE KIND MET GELD OMGAAN

Tekst: Lenny Tamerus

Het ene kind stopt elke euro trouw in zijn spaarpot en maakt 'm hooguit open om zijn geld te tellen. Het andere kind rent direct naar de snoepwinkel. Hoe leer je je kinderen verstandig met zakgeld om te gaan? En hoe leer je ze dat geld niet gratis uit de muur komt?

De cijfers zijn duidelijk. Kinderen die van hun ouders leren hoe je met geld omgaat, zijn sneller financieel zelfstandig. Ze komen als volwassene makkelijker rond (59% tegen 36%). Bovendien hebben ze minder vaak betalingsproblemen (15% tegen 48%). Zo blijkt uit onderzoek van het Nibud. Het is dus niet gek als kinderen al jong zakgeld krijgen, om te oefenen met geld. Jong geleerd is oud gedaan.

Zakgeld

Veel ouders beginnen vanaf vijf- of zesjarige leeftijd met zakgeld, blijkt uit het Kinderonderzoek van het Nibud. Een goed moment, want vanaf zes jaar kunnen kinderen de verschillen tussen de munten goed herkennen en leren ze rekenen. Hoeveel ouders geven hangt af van hun inkomen en van wat de kinderen met hun zakgeld moeten doen. Gemiddeld genomen geven Nederlandse ouders zo'n 1 tot 1,40 euro per week als kinderen 6 jaar zijn. Op tienjarige leeftijd is dat 2 tot 2,30 euro. Kinderen op de basisschool krijgen hun zakgeld vaak contant. Het zakgeldbeleid van ouders verandert als kinderen naar de middelbare school gaan. Dan wordt het bedrag een stuk hoger, wordt het maandelijks gestort en komen er verplichtingen bij. Tot 12 jaar mogen de meeste kinderen zelf kiezen wat ze met hun geld doen. Hooguit moeten er cadeautjes van gekocht worden. Op de middelbare school moeten ze bijvoorbeeld ook hun telefoonkosten, lunch en kleding ervan kopen.

Juliette, moeder van twee dochters van 7 en 9 jaar: 'Mijn kinderen krijgen zakgeld sinds hun vijfde. Het begon met 50 cent en gaat met hun verjaardag met 50 cent omhoog. Ze mogen het uitgeven waaraan ze willen, maar aan lenen doen we niet. Dus dan moet je nog even doorsparen.' Wouter, vader van twee zoons: 'Onze zoons krijgen elke week een dubbeltje per levensjaar. Gido krijgt nu een 90 cent, Leon 60 cent. Daar mogen ze van doen wat ze willen.'

Afspraken maken

Zodra je je kind zakgeld geeft, is het belangrijk om daar regelmaat in te brengen. Elke week op dezelfde dag. Wat best een uitdaging kan zijn, nu je zelf vooral digitaal betaalt. Rianne van Essen, moeder en eigenaresse van Gezinnig vond daar een oplossing voor: 'Als we geen cash in huis hadden, noteerden we het op onze familyplanner. Zo voorkwamen we dat we het vergaten of dubbel zakgeld uitkeerden.' Je kunt de afspraken op papier zetten en er een 'zakgeldcontract' van maken. Als je het zakgeld een keer vergeet of jij je toch te veel met hun uitgaven bemoeit, hebben ze een 'officieel' document om mee te zwaaien. Andersom geldt dat natuurlijk ook.

Het leereffect en plezier van zakgeld, vergroot je door duidelijke afspraken te maken:

- Wanneer krijgt je kind zijn zakgeld?
- Waar bewaart hij zijn zakgeld?
- Wat moet je zoon of dochter van het zakgeld betalen? Is het alleen voor de 'leuk' of moet hij er bijvoorbeeld cadeautjes van kopen?
- Mag hij meteen iets kopen? Of moet hij er eerst een nachtje over slapen?
- Moet hij met papa of mama overleggen wat hij ervan wil kopen? Mag hij zelf naar de winkel?
- Moet hij een deel sparen?
- Mag hij er snoep van kopen?
- Mag hij er in-app-aankopen van doen?
- Wat gebeurt er als je geld op is of je niet genoeg hebt? Mag je lenen?
- Wanneer wordt het zakgeld verhoogd? Bij de volgende zomervakantie of verjaardag?

'Ik krijg te weinig!'

Vindt je kind dat hij of zij te weinig heeft? Laat hem dan beargumenteren waarom. Oudere kinderen kunnen een simpele begroting maken waarin ze op een rijtje zetten hoe ze hun geld besteden. Misschien heeft je kind een punt. Zo niet, kijk dan samen hoe het bestedingspatroon omlaag kan. Minder snoep kopen? Geen impulsaankopen meer? Zakgeld wordt nog wel eens ingehouden als straf als kinderen zich niet gedragen. De experts van het Nibud zijn faliekant tegen. Zakgeld verliest dan namelijk zijn opvoedkundige waarde: het leren omgaan met geld.

Loslaten

Zakgeld betekent ook loslaten. Een kind verplichten om alleen maar te sparen is niet goed. Een kind moet ook leren om het uit te geven. En ervaren dat geld plezier kan geven, maar dat het daarna ook op is. Het is niet erg als je kind achteraf spijt krijgt van een uitgave. Tischa Neve is opvoedkundige en kinderpsycholoog. 'Het is een leerproces. Laat kinderen een buil vallen. Je kunt ze de verschillende kanten van hun keuze laten zien. Zoals: je kunt nu deze goedkope oordopjes kopen, maar waarschijnlijk gaan die snel kapot. Als je even doorspaart, krijg je meer kwaliteit. Of bij iets belachelijks duurs: je kunt nu al je geld uitgeven, maar dan kun je dus die andere dingen niet kopen. En iets duurs is gevoeliger voor diefstal... Kom er later eens op terug. Niet door te zeggen 'ik zei het toch...' maar door te vragen: hoe bevalt de keuze die je maakte?'

Als je kinderen zelf een doel voor hun zakgeld hebben, kun je ze helpen. Maak inzichtelijk hoe lang ze moeten sparen en hoe ver ze al zijn, door samen een spaarmeter op de deur van hun kamer te plakken. Zie bijvoorbeeld de spaarboom op WijzerinGeldzaken.nl. Voor oudere kinderen kun je een zakgeld-spaar-app downloaden. De meeste banken bieden die bij een kinderbetaalrekening aan.

Rianne: 'Toen mijn zoon een jaar of 6 was, ging hij het liefst elke week met z'n nieuwe zakgeld naar de speelgoedwinkel. Mijn advies om meer te sparen zodat hij iets groters kon kopen werd in de wind geslagen. Het was toch zijn eigen geld, daar mocht hij toch mee doen wat hij zelf wilde? We hebben het losgelaten en hem zijn gang laten gaan. Een jaar later dacht hij er al iets anders over en rond zijn 10de was hij kampioen in sparen geworden.'

Vakantiegeld

Tijdens vakanties kun je je kinderen iets extra's geven. Zo hoeven ze niet om elk ijsje bij jou te komen zeuren én geef je ze een waardevol leermoment. Vakantiezakgeld kun je eens per week, voor de hele

vakantie of per dag geven. Het voordeel van in één keer voor de hele vakantie, is dat je kind er meer van leert. Hij leert dan beter dat 'op' echt 'op' is. Maar als hij de eerste dag alles uitgeeft en vervolgens de hele vakantie chagrijnig is omdat hij spijt heeft is misschien 'elke dag een beetje' zo gek nog niet. Bij vakantie-zakgeld maak je dezelfde soort afspraken als bij gewoon zakgeld. Wat betalen de ouders en wat is voor eigen rekening? Snoep, ijs, speelgoed, activiteiten op de camping, speeltoestellen en -automaten? Hoeveel geef je? WijzerinGeldzaken.nl houdt de volgende vuistregel aan: voor jonge kinderen een bedrag gelijk aan het zakgeld. Als je kind €2 zakgeld per week krijgt en je gaat drie weken op vakantie, geef je €6 vakantiegeld. Uit onderzoek blijkt dat als kinderen ouder worden, het bedrag flink omhooggaat: €29. Niet vreemd, want met het ouder worden gaan ze meer hun eigen weg op de camping, zonder de portemonnee van paps en mams binnen handbereik. Tieners op de middelbare school krijgen gemiddeld €46 van hun ouders als extraatje in de vakantie.

Klusjes

Zakgeld is niet het enige geld dat kinderen krijgen. Uit het kinderonderzoek van het Nibud blijkt dat 43 procent van de kinderen wel eens betaalde klusjes doet. Het doorsneebedrag dat 6- tot 10-jarigen per klusje krijgen, is 1 euro. Vanaf 10 jaar en ouder is dit 2 euro. Populaire klussen zijn: helpen in de tuin, standaard huishoudelijke klussen en de auto schoonmaken. Wat vinden pedagogen daarvan? Tischa Neve: 'Ik vind het belangrijk dat kinderen passend bij hun leeftijd helpen met bijvoorbeeld tafeldekken en hun kamer opruimen. Die dingen horen bij een gewoon gezin. Daarvoor moet je ze niet belonen met geld. Ik kan me voorstellen dat kinderen vanaf groep 7/8, zeker als ze ergens voor sparen of een te duur cadeau voor hun verjaardag willen, wat krijgen als ze de auto wassen. Of bijvoorbeeld de ramen lappen - maar geen idee of het er schoner van wordt?'

Vader Wouter laat zijn 9-jarige zoontje extra zakgeld verdienen. Daar heeft hij duidelijke afspraken over gemaakt. 'Gido krijgt niet veel zakgeld voor zijn leeftijd, daarom kan hij zijn zakgeld aanvullen met een taak. Hij geeft elke dag de kippen te eten en krijgt 10 cent per dag. Als hij het niet kan doen, doe ik het, maar krijgt hij ook geen 10 cent.'

Er zijn meer manieren waarop kinderen voor extra geld kunnen zorgen. Zo kunnen ze op Koningsdag op de rommelmarkt staan, zelfgebakken cakejes verkopen of een vaste klus voor een buurvrouw doen, zoals elke zaterdag de hond uit laten. Ook kunnen ze hun oude speelgoed via Marktplaats verkopen. Vanaf 13 jaar mogen kinderen een officieel een bijbaantje hebben.

Spekkende opa's en oma's

Opa's en oma's zijn voor sommige kinderen ook een goede bron van inkomsten. Als ze vaak geld geven, gaan kinderen verwachten dat dit bij een bezoekje aan de grootouders hoort. En gaat het om veel geld? Dan doorkruisen ze met hun goede bedoelingen ook jouw financiële opvoeding. 'Op is op' totdat ik mijn handje bij oma ophoud, is niet heel constructief.

Wat te doen met vrijgeveige grootouders? Bedenk eerst wat je wel en niet wenselijk vindt. Probeer afspraken te maken over bijvoorbeeld bedragen die passen bij de leeftijd van je kind, en zoek naar een oplossing. Er zijn opa's en oma's die geld zetten op een spaarrekening voor de kleinkinderen. Hoe fijn is dat? Als je later aan het begin van je studie een goede laptop van dat geld kan kopen bijvoorbeeld. Alternatief is om hen geld bij bijzondere momenten te laten geven. Zoals vakantiegeld. Of laat ze met opa en oma sparen voor een bijzonder doel, zoals een bioscoopuitje samen.

Meer dan zakgeld alleen

De financiële opvoeding gaat verder dan zakgeld. Kinderen moeten ook leren hoe geld ‘werkt’ in de wereld en hoe ze bijvoorbeeld met verleidingen om gaan. Aan jonge kinderen kun je uitleggen waar het geld uit de pinautomaat vandaan komt. Of dat je betaalt voor de stroom zodat lampen kunnen branden.

Wijs kinderen op verborgen vormen van reclame. Wat zouden makers graag willen dat kinderen geloven en doen? Waar haalt die populaire vlogger zijn spullen vandaan? Tischa Neve: ‘Het gaat er ook om wat bij jouw gezin past. Ikzelf vind het mooi als je kinderen laat nadenken over de waarde van het geld. Zo laat ik mijn kind van jongs af aan zien dat dingen geld kosten en dat ik ook voor iets spaar. Het geeft niet dat de auto naar de garage moet, daar hebben we een potje voor. De vakantie was dit jaar duurder, dus gaan we even wat minder uiteten. Ook gaat het om voorleven. Door te laten zien dat je niet alles zomaar koopt. Maar daar ben ik zelf soms ook niet zo goed in. Wordt er toch weer een doos met nieuwe spullen of kleding per post gebracht... Belangrijk vind ik ook dat kinderen leren dat als de situatie verandert, je je gedrag kunt aanpassen. En dat niet iedereen evenveel te besteden heeft. Je kunt met je kinderen dilemma’s bespreken. Dat betekent niet dat je geldzorgen moet delen. Dat zijn volwassen dingen waar je kinderen niet mee lastig moet vallen. Maar je kunt wel zeggen, omdat we gaan scheiden is er even minder geld voor uitstapjes. Dat is jammer, maar niet erg. Zullen we een lijst maken van leuke dingen die weinig kosten?’

Vergelijken en veilig pinnen

Als ze ouder worden, moeten kinderen ook leren veilig te pinnen en te internetbankieren. Een pinpas hebben de meeste kinderen al in de bovenbouw van de basisschool. Banken hebben er een speciale app bij waar je als ouder mee kunt kijken. Echt internetbankieren mag vanaf 12 jaar. Maak afspraken over hoe ze met hun pincode, bankpas en betaalapp omgaan. Waar bewaar je de pas? Wat als je hem kwijtraakt? Wie mag je pincode weten? Moeten ze toestemming vragen voordat ze een tikkie betalen? Ook kun je kinderen op die leeftijd leren hoe ze een simpele administratie bijhouden, zoals een kasboekje. En wat staat er bijvoorbeeld allemaal op een rekeningafschrift of in de bankieren-app? Met tieners kun je samen een ‘begroting’ maken voor de uitgaven die eraan komen. En is er een reserve voor onverwachte uitgaven? Ook kun je ze leren om producten te vergelijken, uitleggen hoe lenen werkt en addertjes onder het gras bij ‘gratis’ laten ontdekken.

Judith: ‘Als mijn dochters iets willen kopen, laten we ze de prijzen op internet en in de speelgoedwinkel in het dorp vergelijken. Willen ze het nú meteen? Dan is het iets duurder dan wanneer ze op hun pakje kunnen wachten.’ Wouter: ‘Gido en Leon hebben het geheim van Marktplaats ontdekt. Leon kocht laatst drie autootjes, hij onderhandelde samen met mij en bedacht hoeveel hij ervoor over had. Zo leert hij hoe hij meer voor hetzelfde geld krijgt en ‘en passant’ hoe de circulaire economie werkt. Iets wat we de kinderen óók willen meegeven.’

Handig om te weten en te doen:

1. Kinderen die van hun ouders leren hoe je met geld omgaat, zijn sneller financieel zelfstandig, komen als volwassene makkelijker rond en hebben minder vaak betalingsproblemen.
2. Vanaf 6 jaar kunnen kinderen munten herkennen en rekenen. Goede leeftijd om te beginnen met zakgeld.
3. Gemiddeld genomen geven Nederlandse ouders zo’n 1 tot 1,40 euro als kinderen 6 jaar zijn. Op tienjarige leeftijd is dat 2 tot 2,30 euro. Dit is afhankelijk van het inkomen van de ouders en wat de kinderen ervan moeten betalen zoals het kopen van cadeautjes.
4. Geef zakgeld op een vast moment in de week en tot een jaar of 10 contant.

5. Belangrijk is om goede afspraken over het zakgeld te maken. Wanneer krijgt je kind zijn zakgeld? Waar bewaart hij het? Wat moet hij ervan betalen? Mag hij meteen iets kopen? Moet hij overleggen wat hij ervan wil kopen? Mag hij zelf naar de winkel? Moet hij een deel sparen? Mag hij er snoep van kopen? En in-app-aankopen?
6. Leg de afspraken vast in een 'zakgeldcontract'. Leuk, duidelijk en leerzaam.
7. Gebruik zakgeld niet om kinderen te straffen. ('Als je zo doorgaat, krijg je deze week geen zakgeld!')
8. Geef in de vakantie iets extra's. Maak ook over vakantiegeld duidelijke afspraken.
9. Als kinderen naar de middelbare school gaan, is dat een goed moment om nieuwe afspraken te maken. Het zakgeld kan maandelijks overgeschreven worden. Kinderen kunnen dan meer geldzaken en bijbehorende verplichtingen aan. Zoals kleedgeld of lunchgeld. Ook mogen ze vanaf 12 jaar officieel internetbankieren. Kijk hierbij vooral ook naar de ontwikkeling van jouw kind.
10. Laat kinderen zelf kiezen: uitgeven of sparen. Spijt krijgen hoort bij het leerproces.
11. Op is op. Geef niet alsnog iets extra's als ze heel graag dat ene speelgoed willen kopen. Hoe verleidelijk ook, je breekt hiermee de afspraken en het leerproces.
12. Wil je kinderen geld geven voor klusjes? Kies dan voor extra klussen, zoals de auto wassen of in de tuin werken, buiten het gewone huishouden om.
13. Geven opa's en oma's te veel geld? Leg uit hoe dit het leerproces van je kinderen ondermijnt. En zoek een manier waarop het beter kan. Zoals vakantiegeld of samen sparen voor later.
14. Help je kinderen om hun spaardoel te bereiken door een spaarmeter of spaarboom op te hangen. Zet het doel bovenaan en houdt bij hoe ver ze zijn.
15. Geef kinderen de kans om geld bij te verdienen. Via het verkopen van oud speelgoed, op de rommelmarkt zitten, of een vast klusje.
16. Financiële opvoeding gaat verder dan zakgeld geven alleen. Denk ook bijvoorbeeld aan het leren omgaan met reclames en aanbiedingen, leren begroten, veilig internetbankieren en producten leren vergelijken.
17. Praat met je kinderen over geld. Leg bijvoorbeeld uit waar het geld uit de pinautomaat vandaan komt. Laat dilemma's aan hen zien. 'Oké, we kunnen dit doen, maar dan moeten we op iets anders besparen.'

Meer weten? Bij het Nibud kun je een zakgeldboekje downloaden voor € 2,95. Meer tips van Tischa Neve vind je op Opvoedcursussen.nl.